

V záujme zistenia aktuálnej situácie na trhu v sortimentnej skupine výrobkov, ktorých základnou charakteristikou je, že obsahujú zdroj monochromatického koherentného svetla, tzv. laser (*skratka z angl. Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation*), vykonala Slovenská obchodná inšpekcia (ďalej len „*SOI*“) reaktívnu kontrolnú akciu na celom území SR. Išlo konkrétne o laserové ukazovadlá určené pre spotrebiteľa, ktoré boli vo väčšej miere notifikované do systému SafetyGate/RAPEX ostatnými orgánmi dohľadu členských štátov EÚ v poslednom období. Cieľom kontroly bolo preveriť najmä technické vlastnosti týchto výrobkov so zreteľom na ich bezpečnosť.

Vzhľadom na rôzne technické prevedenie, sú laserové ukazovadlá upravené rôznymi právnymi predpismi. Vo všeobecnosti patria podľa zákona č. 56/2018 Z. z. o posudzovaní zhody výrobku, sprístupňovaní určeného výrobku na trhu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „*zákon č. 56/2018 Z. z.*“) medzi tzv. „*určené výrobky*“, ktoré predstavujú zvýšené riziko ohrozenia bezpečnosti, zdravia, majetku osôb, životného prostredia alebo iného verejného záujmu, na ktorého zmiernenie alebo odstránenie sú stanovené základné požiadavky v príslušných technických predpisoch. To znamená, že pred ich uvedením na trh musí výrobca posúdiť zhodu ich vlastností so stanovenými technickými požiadavkami predpísaným spôsobom a na dôkaz toho vydať ES vyhlásenie o zhode, označiť výrobky označením CE, ako aj ďalšími povinnými údajmi a pripojiť k nim návod na použitie vrátane bezpečnostných pokynov.

Súčasne sa pre laserové ukazovadlá na Slovensku uplatňujú aj požiadavky vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 539/2007 Z. z. o podrobnostiach o limitných hodnotách optického žiarenia a požiadavkách na objektivizáciu optického žiarenia v životnom prostredí (ďalej len „*vyhláška*“), v zmysle ktorej každé laserové ukazovadlo, ktoré by mohlo spôsobiť poškodenie očí alebo pokožky, a pri ktorom sa nepredpokladá zaškolenie pri jeho používaní, musí spĺňať požiadavky na triedu 1M. Bližšie požiadavky na bezpečnosť laserových ukazovadiel sú stanovené v harmonizovanej technickej norme STN EN 60825-1 Bezpečnosť laserových zariadení. Časť 1: Klasifikácia zariadení a požiadavky (ďalej len „*STN EN 60825-1*“), ktorá je v Úradnom vestníku Európskej únie uverejnená pod smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2014/35/EÚ o harmonizácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa sprístupnenia elektrického zariadenia určeného na používanie v rámci určitých limitov napätia na trhu.

Predmetom kontroly tak boli laserové ukazovadlá, na ktoré sa podľa typu napájania vzťahujú osobitné právne predpisy, a to:

- a) rozhodnutie Komisie 2014/59/EÚ o požiadavkách na bezpečnosť, ktoré musia spĺňať európske normy pre spotrebiteľské laserové výrobky podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/95/ES o všeobecnej bezpečnosti výrobkov (ďalej len „*rozhodnutie Komisie 2014/59/EÚ*“) v nadväznosti na zákon č. 281/2023 Z. z. o všeobecnej bezpečnosti výrobkov (ďalej len „*zákon č. 281/2023 Z. z.*“) a Nariadenie vlády SR č. 127/2016 Z. z. o elektromagnetickej kompatibilite, **ak je výrobok napájaný alkalickými batériami**,

- b) okrem predpisov uvedených v písmene a) aj Nariadenie vlády SR č. 148/2016 Z. z. o sprístupňovaní elektrického zariadenia určeného na používanie v rámci určitých limitov napätia na trhu, **ak je výrobok napájaný z elektrickej siete cez adaptér (bez doplnkovej funkcie rádiovkej komunikácie)**,
- c) rozhodnutie Komisie 2014/59/EÚ v nadväznosti na zákon č. 281/2023 Z. z. a Nariadenie vlády SR č. 193/2016 Z. z. o sprístupňovaní rádiových zariadení na trhu, **ak je výrobok napájaný alkalickými batériami rôzneho typu alebo napájaný zo siete cez adaptér a súčasne obsahuje aj doplnkovú funkciu rádiovkej komunikácie (bluetooth, wi-fi)**.

Výsledky kontroly

SOI v sledovanom období vykonala celkovo **33 kontrol** zameraných na dodržiavanie predpísaných požiadaviek týkajúcich sa laserových ukazovadiel sprístupňovaných na trhu SR. V 27 prípadoch išlo o kamenné prevádzkové jednotky a v 6 prípadoch išlo o kontroly výrobkov ponúkaných spotrebiteľom prostredníctvom elektronických obchodov. Nedostatky boli zistené v **17 kamenných prevádzkových jednotkách** a v **4 elektronických obchodoch**, čo predstavuje celkovo **63,6 %** prípadov so zisteným nedostatkom.

Spolu bolo prekontrolovaných **30** druhov laserových ukazovadiel, pričom nedostatky boli zistené u **24** z nich, čo predstavuje **80 %** druhov s nedostatkom. Podrobné informácie o zistených nedostatkoch sú uvedené v tabuľke č. 1.

Tabuľka č. 1 - Prehľad zistených nedostatkov

Zistený nedostatok	Počet druhov
Chýbajúce označenie CE	9
Chýbajúce označenie výrobcu s plnou adresou	18
Chýbajúce označenie dovozcu s plnou adresou	18
Chýbajúce označenie typu alebo modelu resp. iný údaj, ktorý umožní identifikáciu SLU	4
Chýbajúce bezpečnostné upozornenie (piktogram) na výrobku	15
EÚ vyhlásenie o zhode:	-
nebolo predložené	16
neobsahovalo požadované náležitosti	4
Technická dokumentácia:	-
počet druhov, pri ktorých bolo požadované jej predloženie	13
z toho nebola predložená	13

Najčastejšie zistenými nedostatkami boli nedostatky spojené s EÚ vyhlásením o zhode. Z 24 druhov, ktoré vykazovali určitý nesúlad, len 4 druhy spĺňali požiadavky na EÚ vyhlásenie o zhode. Ďalšími najčastejšie zistenými nedostatkami boli nedostatky v povinnom označení výrobku obchodným menom alebo ochrannou známkou výrobcu, resp. obchodným menom alebo ochrannou známkou dovozcu, pokiaľ išlo o výrobkov dovezený z 3. krajiny. V obidvoch prípadoch ide o elementárne povinné požiadavky, ktoré musí každý výrobca, ktorý chce svoje

výrobky uviesť na trh EÚ, splniť. Medzi početne zisťovaný nedostatok patrilo aj chýbajúce bezpečnostné upozornenie. Laserové ukazovadlo musí byť označené v zmysle technickej normy STN EN 60825-1 bezpečnostným upozornením jedným z nasledujúcich spôsobov:

Obrázok č. 1 – Povinný bezpečnostný piktogram

Pri laserových ukazovadlách môžu byť povinné údaje uvedené aj na obale alebo v sprievodnej dokumentácii, a to vzhľadom na to, že rozmery výrobku tohto typu nemusia byť dostatočné. Obdobné platí aj pre bezpečnostné upozornenie, ktoré môže byť pripojené k informáciám pre užívateľa (v návode na použitie) alebo na obale samotného výrobku. Pokiaľ je upozornenie priamo na výrobku, toto nemusí byť uvedené v slovenskom jazyku, ale jeho význam musí byť vysvetlený v slovenskom jazyku v priložených informáciách pre užívateľa (návode na použitie), resp. na obale výrobku.

V 19 prípadoch zisteného nedostatku bolo kontrolovaným osobám umožnené prijať nápravné opatrenia na 22 druhov s tým, že do doby odstránenia zistených nedostatkov na výrobkoch nebudú tieto ďalej sprístupňovať na trhu a súčasne budú o zistenom nedostatku informovať všetkých svojich odberateľov. V 2 prípadoch na 2 druhy boli kontrolovaným osobám uložené povinné opatrenia v zmysle zákona č. 56/2018 Z. z., ktorými SOI zakázala ďalšie sprístupňovanie výrobkov na trhu a súčasne nariadila ich stiahnutie z trhu.

Výsledky kontroly plnenia technických požiadaviek – testovanie vzoriek

Súčasťou kontrolnej akcie bolo aj overenie technických vlastností laserových ukazovadiel v akreditovanom skúšobnom laboratóriu. Na tento účel bolo z trhu odobratých 12 výrobkov, u ktorých bolo vysoký predpoklad ich nesúlady s predpísanými technickými požiadavkami. Výrobky boli odobierané z trhu formou tzv. „*mystery shoppingu*“, v rámci ktorého bolo zistené, že predmetné výrobky sa sprístupňujú na trhu v rôznych formách vyhotovenia.

V rámci overovania technických vlastností boli laserové ukazovadlá testované na bezpečnosť laserového žiarenia z dôvodu, že ich hlavný účel použitia spočíva práve vo využití žiarenia. Toto v prípade, že výrazným spôsobom prekračuje stanovené limity, spolu s nesprávnym používaním laserového ukazovadla, môže spôsobiť vážne poškodenie zraku osoby, ktorá je tomuto žiareniu vystavená.

Obrázok č. 2 – Rôzne formy vyhotovenia laserových ukazovadiel sprístupňovaných na trhu SR

Z výsledkov skúšok vyplynulo, že **všetkých 12 výrobkov nevyhovelo** skúšaným požiadavkám podľa technickej harmonizovanej normy STN EN 60825-1. U **11 laserových ukazovadiel** zistené nedostatky v podobe prekročených limitov optického žiarenia predstavujú pre spotrebiteľa **vysoké** alebo **vážne riziko** ohrozenia jeho bezpečnosti a zdravia z dôvodu rizika straty zraku pri jeho expozícií umelému optickému žiareniu.

Obrázok č. 3 – Laserové ukazovadlo „Alligator“

U 2 výrobkov s označením „Alligator“ s výkonom 100 mW a 250 mW bolo počas laboratórnych skúšok zistené, že dokážu emitovaným laserovým žiarením zapáliť určité materiály. Tieto výrobky prekročovali limitné hodnoty viac ako 100 000-krát !

SOI uložila kontrolovaným osobám opatrenia, ktorým zabránila ďalšiemu sprístupňovaniu týchto výrobkov na trhu. Vzhľadom na to, že ide o nebezpečné výrobky, opatrenia boli rozšírené o povinnosť hospodárskeho subjektu účinným spôsobom bezodkladne informovať o zistených rizikách, ktoré sa týkajú týchto výrobkov, osoby, ktoré by mohli byť použitím nebezpečného výrobku vystavené takému riziku. SOI informovala o výskyte nebezpečných druhov laserových ukazovadiel na svojej internetovej stránke www.soi.sk, a zároveň oznámila všetky dostupné podrobnosti, najmä údaje o identifikácii výrobku, pôvode a dodávateľskom

reťazci výrobku, riziku súvisiacom s výrobkom, povahe a trvaní prijatých vnútroštátnych opatrení, do systému na rýchlu výmenu informácií Safety Gate/RAPEX.

Záver

SOI sa sortimentnej skupine výrobkov – laserových ukazovadiel určených pre spotrebiteľa, ktorých požiadavky upravuje nielen legislatíva na úrovni EÚ, ale aj sprísnená národná legislatíva v podobe vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 539/2007 Z. z. o podrobnostiach o limitných hodnotách optického žiarenia a požiadavkách na objektivizáciu optického žiarenia v životnom prostredí, venovala v rámci kontrolnej akcie realizovanej na celom území SR prvý krát, čomu predchádzali negatívne zistenia u iných výrobkov s funkciou emitovania laserového lúča, ako aj množstvo hlásení tejto sortimentnej skupine výrobkov v systéme Safety Gate/RAPEX inými orgánmi dohľadu členských krajín EÚ.

SOI v rámci kontrolnej akcie preverila 33 prevádzkových jednotiek a e-shopov, pričom nedostatky boli zistené v alarmujúcich 63,6 % prípadov. Najčastejšie boli nedostatky zisťované v spojitosti s EÚ vyhlásením o zhode, ktoré je kľúčovým dokumentom preukazujúcim, že výrobok spĺňa základné požiadavky príslušných harmonizačných predpisov EÚ. Absencia tohto dokumentu alebo v ňom nesprávne uvedené údaje poukazujú na ľahostajnosť výrobcov pri plnení svojich základných povinností. Ďalším najčastejším nedostatkom bolo, že pri mnohých výrobkoch chýbali základné identifikačné údaje o výrobcovi alebo dovozcovi. Až 75 % kontrolovaných výrobkov nemalo uvedené základné informácie o jeho výrobcovi. Ide o veľmi závažné negatívne zistenie, pretože uvedené bráni, v prípade nebezpečných výrobkov, identifikovať zdroj problému, a tým rýchly zásah zo strany orgánu dohľadu.

Kontrola technických vlastností výrobkov odhalila, že z 12 odobratých laserových ukazovadiel ani jedno nevyhovelo požiadavkám harmonizovanej technickej normy STN EN 60825-1, čo predstavuje bezpečnostné riziko pre zdravie spotrebiteľov. Až u 11 z nich boli zistené výrazné prekročenie limitov optického žiarenia, čo môže spôsobiť trvalé poškodenie zraku. Niektoré ukazovadlá prekročovali limity takým spôsobom, že mali schopnosť zapáliť určité druhy materiálov.

Výsledky kontrolnej akcie SOI poukazujú na naliehavosť dôsledného dohľadu nad bezpečnosťou výrobkov na trhu a na potrebu kontroly dodržiavania právnych predpisov zo strany hospodárskych subjektov na všetkých úrovniach distribučného reťazca.

S ohľadom na výsledky kontroly, SOI bude pokračovať v ďalších kontrolách spojených s bezpečnosťou laserového žiarenia, a to aj u iných druhov výrobkov určených pre spotrebiteľa.